

Nacionālā bagātība – mežs

Pilnīgi veselu dzīvnieku mežā nav. Risinājumi ir

Mēs visi vēlamies uzturā lietot veselīgu pārtiku. Tas attiecas arī uz medību gaļu, tāpēc par šo tēmu runājam ar Pārtikas un veterinārā dienesta (PVD) speciālistiem. PVD Dzīvnieku izcelsmes produktu ražošanas uzraudzības daļas vecākā eksperte **Evita LEITĀNE** uzsver: – *Savvaļas medījums ir dabīga un ne vienmēr veselīga gaļa. Tas nozīmē, ka tajā var atrast visu, kas ir dabā. Ar šo gaļu jābūt īpaši uzmanīgam, jo ne viss, ko sastopam dabā, ir cilvēka organismam draudzīgs. Savukārt PVD Dzīvnieku infekcijas slimību uzraudzības daļas vadītājas vietnieks **Mārtiņš SEŽANTS** skaidro, ka meža dzīvnieku slimību ir ļoti daudz. Ne visas dienests meklē, taču ir virkne bīstamāko, kuru apkarošanā tiek ieguldīts daudz pūļu. Svarīgi, lai centienus atbalstītu arī mednieki.*

Slimību ierobežošanā svarīga mednieku rīcība

– *Ir slimības, kas būtu jāzina arī cilvēkam, kurš nelieto uzturā medījumu gaļu. Bīstamākā ir trakumsērga. Ja laikus neveic profilaktisko vakcināciju, gan dzīvnieks, gan cilvēks iet bojā. Par laimi Latvija no tās ir oficiāla brīva kopš 2014. gada, pēdējie gadījumi bija 2012. gadā, – stāsta M. Seržants. Tas sasniegts, veicot regulāru savvaļas dzīvnieku vakcināciju. Arī šobrīd divreiz gadā tiek vakcinētas lapsas un jēnotsuņi Latvijas austrumu pierobežā. Jānovērš inficētu dzīvnieku ienākšana no kaimiņvalstīm. Tomēr iedzīvotājiem joprojām jāsaņem modrība. Dabā vai savā pagalmā redzot agresīvu dzīvnieku, kurš uzvedas savādi vai pat uzbrūk mājdzīvniekam, steidzami jāziņo PVD. Ja dzīvnieks uzbrucis, jāvērsas pie ārsta. Par aizdomām ziņojumus dienests saņem joprojām. – Gada laikā mēs izmeklējam aptuveni 1000 aizdomīgu savvaļas un mājdzīvnieku, – atklāj sarunbiedrs. Noteiktā periodā tiek pārbaudītas arī uz ceļa notriektās lapsas, lai uzraudzītu trakumsērgas izplatību.*

– *Galvenokārt gan savvaļas dzīvnieki slimo ar parazītiem, no kuriem daļa ir bīstama arī cilvēkiem, – norāda M. Seržants. – Pēdējā laikā, iespējams, būsiet biežāk dzirdējuši par suņu lentiņiem jeb ehinokoku, ko pārnēsā lapsas, jēnotsuņi. Var inficēties arī suņi un kaķi, tāpēc tie jāattārpo. Definitīvajam saimniekam (pieauguša parazīta nēsātājs) lentiņi būs dažus milimetrus garš, savukārt starpsaimniekam – tas var būt arī oliņa apēdis cilvēks – attīstās ievērojama izmēru pūšļi, visbiežāk aknās. To var nepamanīt, un reizumis, kad pacientam parādās sūdzības, svešķermeni izņem ir par vēlu.*

Vēl PVD speciālists kā izplatītas slimības nosauc cūku brucelozi un Aujeski slimību. Abas ietekmē mežacūku veselību, bet ar brucelozi var saslimt arī cilvēks, savukārt Aujeski slimība ir bīstama medību suņiem. Pagājušajā un šajā gadījumā bijuši divi gadījumi. Tāpat gana daudz slimību ir savvaļas putniem, piemēram, putnu gripa. – *Šogad Latvijā konstatēti daži gadījumi savvaļā. Centrāleiropā to ir vairāk, – stāsta M. Seržants. Tas parāda, ka šī slimība nav izskausta. Pēdējā laikā biežāk tiek konstatēta trihineloze. M. Seržants lēš, ka tiek izmeklēta aptuveni trešdaļa nomedīto mežacūku. Ar trihinelozi slimo arī 50–70% lapsu. – Aicinu pēc nomedīšanas “kašķainas” lapsas neatstāt dabā, lai gan nesaņemt aizliegts tikai cūku ādas un iekšējos orgānus. Tās būs veids, kā mazināt slimību izplatību, – atgādina M. Seržants.*

Pašlaik otro izplatības vilni piedzīvo Āfrikas cūku mēris (ĀCM). Šogad Ir vai-

rāk par 1100 apstiprinātu gadījumu. Tas ir antirekords kopš pēdējā izplatības viļņa 2014. gadā. – *Vienīgais risinājums ir intensīvi medīt. Lai mežacūku populāciju atveseļotu, tā jāuztur neliela, – uzsver speciālists. Medniekiem ir grūti to pieņemt. – Lielākā daļa ir atbildīgi un domājoši, tomēr varbūt pietrūkst ticības, ka tā ir pareizākā rīcība, – spriež sarunbiedrs. M. Seržants uzsver: – Bažām, ka nebūs, ko medīt, nav pamata. To mēs labi redzējām pēc pirmā viļņa un vērojam arī citās valstīs, kur notiek intensīvākas medības. Mežā ir daudz dzīvnieku, kurus nemanām. Latvijā ir liela mežainība, daudz teritoriju, kur nav ne ceļu, ne māju, ne mednieku. Tikai nojaušam, kas tur notiek, bet, iespējams, izdarām nepareizus secinājumus, ka cūku vairs nav. Populācija ir ļoti elastīga un diezgan ātri atjaunojas. Cītīgāk medīt vajadzētu rudenī un ziemā, tad nenāksies pavasarī izšaut cūkumātes ar sivēniem.*

– *Pilnībā veselu medijamo dzīvnieku nav. Būtisks jautājums ir, kā mēs rīkojamies, – norāda PVD speciālists. Medniekam jau pirms šāviena, redzot mērķi, var rasties aizdomas par saslimšanu. Tad viņam ir iespēja atbrīvot mežu no dzīvnieka, kurš cieš mokas vai izplata slimības.*

M. Seržants secina, ka slimības tomēr visvairāk apdraud medniekus, viņu ģimenes un suņus. Ja iedzīvotājs nopērk gaļu legālā tirdzniecības vietā, tā ir pārbaudīta un droša. Tāpēc tieši tos, kuri lieto gaļu pašpatēriņam, PVD cenšas īpaši izglītēt. Situācija uzlabojas, bet, protams, jāreķinās, ka zināšanas cilvēki uzkrāj pamazām, par svarīgo jāatgādina vēl un vēl.

Pirmkārt, svarīgi ir ievērot elementāras higiēnas un biodrošības prasības. Otrkārt – pilnveidot infrastruktūru. Aizgājuši laiki, kad nomedītos dzīvniekus vienkārši sadalīja uz celma, iesaiņoja atkritumu maisos un vēl siltu gaļu lika saldētavā. Ir vērojama liela izaugsme. M. Seržants pieļauj, ka attīstības impulsu deva ĀCM izplatība. Līdz ar to radās piespiedu prasība cūkas uzglabāt, līdz sagaidīts laboratoriskā izmeklēšanas rezultāts. Ja sākumā leduskapjus mednieki gādāja piespiedu kārtā, tad pēcāk jau investēja labākos. Var novērot, ka kolektīvi labiekārto pirmapstrādes vietas un medību mājas, jo novērtē ērtības. Un, ja gribi patiesi labu produktu, bez atvēsināšanas un nogatavināšanas nevar iztikt. – *Rezultātā meža gaļas kvalitāte agrāk un tagad atšķiras kā diena no naktis, – secina speciālists. Viņš gan piebilst, ka ir vēl izaugsmes un pilnveides iespējas, bet izpratne par drošas medību prakses nozīmīgumu pieaug ar katru gadu.*

Ar dabīgu gaļu īpaši jāuzmanās

Pirmais, ko E. Leitāne iesaka patērētājiem, ir neiegādāties meža gaļu, kuras kvalitāti un drošību neviens nevar garantēt. Respektīvi – nepirkt un nelietot, ja nav uzticamas informācijas par produkta izcelsmi un to, kā dzīvnieks nomedīts, apstrādāts, pārvadāts un pārstrādāts gatavā produkcijā. Katrā no šiem posmiem var tikt pieļautas kļūdas, kuru dēļ gaļa zaudē kvalitāti vai drošību.

Ir jāuzmanās, gan pērkot svaigu gaļu, gan gatavu produkciju, kā arī to baudot to restorānos. – *Bēdīgi, ka sludinājumu portālos internetā redzam konservu kārbas bez jebkāda marķējuma, – pārtikas aprites problēmas piemēru min E. Leitāne. Šāda produkta derīguma termiņam un ražotāja PVD uzņēmuma atzīšanas numuram jābūt iedrukātam metālā, nevis uz pielīmētas papīra lapiņas. Pēc datiem izgatavotāju var meklēt PVD atzīto pārtikas uzņēmumu reģistrā. Ja konservu ražošana notiek pēc starptautiski atzīta standarta, ievērojot visus nekaitīguma kontroles mehānismus, tad tas būs visdrošākais medījuma gaļas produkta veids.*

Sarunbiedre aicina arī medniekus, kuri gatavo konservus pašpatēriņam, vismaz ar marķieri uzrakstīt, kas un kad ielikts traukā. Tāpat viņa brīdina: – *Tiklīdz konservu kārbā nokrīt zemē, tā ir bojāta. Jebkāda trīciena rezultātā var izveidoties mikroplaisiņa, ar ko pietiks, lai iepakojumā iekļūtu kāda baktērija. Šādos gadījumos produktu labāk tūlā apēst.*

Arī restorānos piedāvātajai medījuma gaļai jābūt iegūtai legāli. – *Ja redzu ēdienkartē bebra gaļas kotletes, bet zinu, ka PVD statistikā nav neviena oficiāli nomedīta bebra, rodas jautājums, kur tā var rasties, – teic sarunbiedre.*

Bīstami ģimenei un citiem zvēriem

Bet no kā tad ir jāuzmanās? E. Leitāne teic, ka medījums ir kā veterinārārsta enciklopēdija. Tajā atrodamo infekciju slimību un parazītu saraksts ir ļoti garš. Starp tām ir gan tādas, kas bīstamas cilvēkiem un dzīvniekiem, gan tādas, kas bojā gaļas kvalitāti. – *Parazīts augstā temperatūrā varbūt iet bojā, bet vai jūs gribat ēst tādu produktu? – retoriski jautā eksperte. E. Leitāne ir viena no speciālistēm, kura vada savvaļas dzīvnieku slimību, medījuma gaļas higiēnas un pārtikas drošības apmācību medniekiem. Viņi mācībās apgūst gan slimību teoriju, gan praktiskajās nodarbībās pēta medījumus. – Mēs vienmēr kaut ko interesantu atrodam. Līdz ar to ir pamats padomāt, kādu gaļu ēdam paši, kā arī piedāvājam radiem un draugiem, – viņa spriež.*

Vēl nepatīkamāk būs saskarties ar slimībām un parazītiem, kas var būt kaitīgi cilvēka veselībai. Trihineloze var būt gaļēdājiem un visēdājiem dzīvniekiem, nereti to sastop tieši mežacūkām un, kas ir interesanti, arī bebrim. Mežacūku un bebru produkciju, kas nonākusi legālā pārtikas aprītē, var ēst droši, jo to obligāti izmeklē laboratorijā. Labāk izvairīties no tādas gaļas, kas, iespējams, nav pietiekami termiski apstrādāta. Piemēram, mežacūkas vai bebra šašliku eksperte gatavot neiesaka. Par bebra inficēšanos iemeslu ar trihinelozi vēl arvien notiek diskusijas. Ir pieņēmumi, ka bebrs ir ļoti spēcīgs savas mīgas sargs. Aizstāvoties, piemēram, no vilka, iespējams, ieķer tam ar saviem spēcīgajiem zobiem miesā un pavisam nejauši norij gaļas gabalu, jo vilki ir ļoti bieži inficēti ar trihinelozi.

Lai cik nepatīkami būtu to dzirdēt, bet pie parazīta var tikt, arī neēdot gaļu. Piemēram, meža dzīvnieks nokārto dabisko vajadzību uz ogas vai zaķskābenes, lietus smukumu aizskalo un cilvēkam pat nerodas aizdomas, ka uz dabas veltes saglabājušās lenteņa oliņas. Uz provokatīvo jautājumu, vai viņa pati ēstu nemazgātas meža ogas, E. Leitāne atbild: – *Nē.*

Medniekiem jābūt īpaši uzmanīgiem, lai neizplatītos cilvēkiem nekaitīgas, bet mājdzīvniekiem un mājlopiem bīstamas slimības. Tālab medījuma paliekas, ko kolektīvs neplāno izmantot, nedrīkst atstāt dabā vai izbarot suņiem. Arī tā var atnest mājās parazītu vai veicināt infekciju izplatību.

Minēto problēmu risku var mazināt, izglītojot medniekus. Ja zināšanu pietrūkst, viņiem reizēm pat nerodas aizdomas, ka ar dzīvnieku kaut kas nav kārtībā. – *Ir jāmācās saskatīt novirzes no normas, – skaidro sarunbiedre. Tie var būt pūšļi, apsārtumi, ādas un nagu bojājumi, izaugumi un citi veidojumi. Būtu ļoti vērtīgi, ja katrā mednieku kolektīvā vismaz viens mednieks izietu apmācību par medījuma apskati nomedīšanas vietā. Prasība nav obligāta pašpatēriņam, bet paša kolektīva interesēs būtu šādu labo praksi iedibināt, lai nelietotu pārtikā slimu dzīvnieku gaļu. Apmācīts mednieks būs uzmanīgāks, aizdomu gadījumos sazināsies ar veterinārārstu, lai konsultētos, kā rīkoties. E. Leitāne ir gandarīta, ka pašlaik visā Latvijā pirmā līmeņa kursu mednieku apmācībai ar Lauku atbalsta dienesta finansējumu ir iespēja apmeklēt bez maksas. – Šobrīd atsaucība ir liela, tas priecē. Es šo apmācību ieteiktu katram medniekam, – teic eksperte.*

Kā legalizēt medījumu?

Ja ir vēlme medījumu laist pārtikas aprītē, medījuma apskate nomedīšanas vietā obligāti jāveic medniekam – apmācītai personai. Pēc tam drīšānai un sadalīšanai jānotiek PVD reģistrētā un atzītā kautuvē, kur savukārt jau nodirātu medījumu var apskatīt un dot slēdzienam apmācīta persona ar post mortem apskates prasmēm (otrā līmeņa apmācītā persona) vai PVD pilnvarots veterinārārsts

Šo jautājumu var risināt, izmantojot lielo uzņēmumu pakalpojumus. Mums tuvākie ir SIA Matadors Pociemā un SIA Cēsu gaļas kombināts, kuri gan uzpērk gaļu, gan kā pakalpojumu piedāvā no tās sagatavot dažādu produkciju. To mednieks var tālāk pārdot, reģistrējoties PVD kā mazumtirgotājs vai vairumtirgotājs.

E. Leitāne atgādina, ka saskaņā ar pēdējiem grozījumiem 2013. gada 18. jūnija Ministru kabineta noteikumos Nr. 328 *Prasības mazjaudas kautuvēm* medniekiem ir iespēja ar atvieglojumiem izveidot atzītu medījumu apstrādes uzņēmumu. Lai atvieglotu mednieku dzīvi, noteikumi ir maksimāli vienkāršoti, prasības pret telpām, kurās tā var atrasties, nav augstas. Eksperte spriež, ka daži varētu saskatīt problēmu nepieciešamībā nodrošināt gaļai veterināro ekspertīzi, jo atzītās kautuvēs ir jāpieaicina veterinārārsts. Tomēr mazo kautuvju sistēma ir liela pretimnākšana, un pamazām mednieki sāk reģistrēt un atzīt šādus uzņēmumus. – *Mēs PVD ļoti vēlētos iedrošināt šiem piemēriem sekot, – teic sarunbiedre. – Turklāt vienmēr aicinām teikt – ja ir problēmas, esam gatavi palīdzēt tās risināt.*

Sagatavoja
Linda TAURIŅA

Par projekta «Nacionālā bagātība – mežs» saturu atbild projekta īstenotājs SIA «Izdevniecība Auseklis».
Projekta Nr. 24-00-SOMF06-000020